

Programma *Meedoen allochtone jeugd door sport 2006-2010*

1. Inleiding

“Maatschappelijke binding bereik je doordat jongeren elkaar ontmoeten. We weten dat sport- en vrijetijdsactiviteiten een uitgelezen ontmoetingskans bieden. We weten ook dat er dan wel aan een aantal randvoorwaarden moet zijn voldaan. Zo is het belangrijk dat zoveel mogelijk jongeren zo blijvend mogelijk bereikt worden. Dat vraagt om structurele activiteiten, het bestrijden van vooroordelen op basis van culturele verschillen en het wegnemen van belemmeringen om elkaar te ontmoeten.”

Uit de gezamenlijke verklaring van de bijeenkomst Breed Initiatief Maatschappelijke Binding van het kabinet met maatschappelijke organisaties, 26 januari 2005

De nieuwe sportnota van het kabinet *Tijd voor sport* (september 2005) stoelt op het groeiende besef dat sport op veel terreinen van het overheidsbeleid een belangrijke ondersteuning kan vormen. Zo ook op het terrein van integratie. Sport is typisch iets dat mensen kan verenigen vanuit diverse belevingswerelden. De sportvereniging is hier de uitgelezen plek voor. Sport is een podium waarop mensen elkaar ontmoeten en plezier met elkaar delen; de nadruk ligt op de overeenkomsten en niet op de verschillen.

Sport kan een prima rol vervullen voor de ‘lichte’ benadering tussen culturen, als brug naar de ‘zware’ onderwerpen. Zowel de actieve als de passieve sportbeoefening brengt mensen nader tot elkaar: zelf sporten of samen kijken naar een wedstrijd, het delen van de voorliefde voor een bepaalde club, sportprestaties als gespreksstof om elkaar te leren kennen. Daarnaast moet de schaduwzijde van de sport niet uit het oog worden verloren: sport kan ook mensen uitsluiten, er is soms sprake van discriminatie en incidenten met geweld. Voor een succesvolle inzet van sport voor integratie moeten de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd en negatieve uitwassen worden bestreden. Dan kan samen sporten een werkelijke bijdrage leveren aan integratie: samen iets doen en daar een goed gevoel aan overhouden. De deelname aan sportieve activiteiten kan leiden tot ontmoeting, wederzijds begrip, waardering en saamhorigheid. Maar in verenigingsverband ook tot de verwerving van sociaal kapitaal: contacten, het opdoen van kennis en vaardigheden, wederkerigheid van relaties en vertrouwen.

De eerste stap in het integratieproces is de deelname aan sport: aan sportactiviteiten, aan competities, aan het organiseren en besturen van sport. In deze gevallen is er sprake van *structurele* integratie. Een tweede stap is de *sociaal-culturele* integratie, waarbij beeldvorming, respect en acceptatie centraal staan. Deze twee vormen van integratie kunnen uiteindelijk zelfs leiden tot *sociaal-affectieve* integratie: sociale contacten, vriendschappen en relaties.

Sport kan dus een rol spelen in het bouwen van een harmonieuze samenleving tussen mensen van verschillende achtergronden en daarmee kan sport een bijzondere betekenis hebben voor de onderlinge verbondenheid en de binding met de maatschappij.

Het kabinet is van mening dat de binding met de maatschappij in deze tijd veel aandacht nodig heeft, te beginnen met de jeugd. Juist ook voor de jeugd is sport een kansrijk bindmiddel. Bovendien leent sport zich vanwege de vele opvoedkundige waarden als een uitstekende investering van het preventief en curatief jeugdbeleid. Bij het aanleren van bijvoorbeeld respect, discipline, sociale vaardigheden of zelfbeheersing is sport een uitstekend hulpmiddel. Sport kan worden ingezet om te voorkomen dat kwetsbare jongeren uitvallen en om te bewerkstelligen dat risicjongeren reïntegreren in de maatschappij.

Belangrijk is dat er een kader van regels, reglementen en structuren is waarin de positieve kansen van de sport naar voren komen en dat bestuurders, begeleiders en coaches van kinderen en jongeren voldoende kwaliteiten hebben zodat de sociale en morele ontwikkeling bij kinderen wordt gestimuleerd.

2. Doelen

Sport biedt allochtonen en in het bijzonder de jeugd mogelijkheden om zich een plaats in de samenleving te verwerven. In de kabinetsnota *Tijd voor Sport* (september 2005) en in de brief aan de Tweede Kamer over *Versnellingen jeugdbeleid* (oktober 2005) wordt aangekondigd dat de Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en de Staatssecretaris van VWS een vijfjarig programma opstellen met als titel *Meedoen allochtone jeugd door sport*.

Oogmerk van dit programma is de specifieke kenmerken van sport te benutten voor opvoedings- en integratiedoelen van de allochtone jeugd. Het creëren van ontmoeting tussen allochtone en autochtone jeugd en het betrekken van hun ouders daarbij is een belangrijk element. Door middel van het programma stellen de bewindslieden zich enerzijds ten doel de achterblijvende deelname van de allochtone jeugd aan sportbeoefening aan te pakken (*integratie in de sport*) en anderzijds volwaardig burgerschap en participatie van allochtone jeugd in de samenleving te bevorderen en sociaal isolement tegen te gaan (*integratie door de sport*) en overlast en probleemgedrag te voorkomen of aan te pakken (*opvoeden door sport*). Mede hierdoor kan uitval uit de Nederlandse samenleving worden voorkomen dan wel reïntegratie worden bewerkstelligd.

Leidraad in het programma zal zijn dat de allochtone en autochtone jeugd, in al zijn diversiteit, elkaar in de sport zoveel mogelijk ontmoeten en dat sport wordt benut als een middel voor binding en opvoeding.

Doelen van het programma Meedoen allochtone jeugd door sport zijn:

(a) het *inlopen van de achterstand in sportdeelname*. Daarbij wordt bijzondere aandacht gevraagd voor de volgende aspecten:

- deelname van allochtone (m.n. hindoestaanse en islamitische) meisjes;
- aanleren van een sportattitude op jonge leeftijd (bewustwording belang en waarden van sport, sportprestaties, levenslang sporten, organisatie van de sport);
- deelname in de organisatie van de sport door middel van jeugdparticipatie, maatschappelijke stages, vrijwillige en betaalde functies (allochtone jeugd én hun ouders);
- wegnemen van eventuele belemmeringen in de sport (interculturalisatie) en het tegengaan van discriminatie;
- creëren van het juiste kader voor binding en opvoeding en het aanbieden van naschoolse activiteiten en voorzieningen die in tijd en plaats zoveel mogelijk aansluiten op het onderwijs en de naschoolse opvang, zodat voor de (jongere) jeugd sluitende dagarrangementen ontstaan¹;

(b) de inzet van sport voor het *preventieve jeugdbeleid*. Daarbij wordt aandacht gevraagd voor:

- overdracht van waarden en normen;
- bevorderen van respect en tolerantie;
- aanleren van sociale vaardigheden, samenwerking en teamspirit;
- trainen in zelfvertrouwen, weerbaarheid, 'empowerment';

¹ Indachtig het amendement Van der Sande-Verbeet 30 300 XVI nr. 93

(c) de inzet van sport in *zorgtrajecten en reïntegratie*. Aspecten die daarbij van belang zijn:

- omgaan met regels;
- aanleren van regelmaat en discipline;
- bevorderen van zelfbeheersing en agressieregulering;
- het op overige wijze inzetten van sport in hulpverleningstrajecten bij opgroei- en opvoedmoelijkheden.

3. Resultaten

De sportdeelname van allochtone jeugd blijft achter bij het gemiddelde (70% om 85%). Dit geldt in het bijzonder voor de sportbeoefening in verenigingsverband (53% om 70%). Vooral ondervertegenwoordigd zijn islamitische en hindoestaanse meisjes. Ook de vrijwillige inzet in de sport van allochtonen blijft nog achter.²

Met het programma Meedoen allochtone jeugd door sport worden in de periode 2006-2010 de volgende resultaten nagestreefd:

- a. het inlopen van de achterstand in sportdeelname van de allochtone jeugd (van 70% naar 85%);
- b. het inzetten van 500 sportverenigingen en sportscholen bij de begeleiding van allochtone jeugd (preventief jeugdbeleid);
- c. het inzetten van 50 sportverenigingen en sportscholen bij zorgtrajecten (jeugdzorg, jeugdhulpverlening en reïntegratie).

4. Doelgroep

Bezien vanuit hun achterstand in de sport en in de samenleving in het algemeen gaat de aandacht in het programma vooral uit naar de niet-westerse allochtone jeugd (4-23 jaar). Waar aannemelijk is dat sport een belangrijk instrument kan zijn om binding met de Nederlandse samenleving te bewerkstelligen, kunnen ook andere groepen worden benoemd (bijvoorbeeld de Antilliaanse jeugd). Een ruime definitie van de doelgroep moet het mogelijk maken om rekening te houden met de diversiteit binnen de doelgroep.

- Bij sportdeelname is specifieke aandacht nodig voor de islamitische en hindoestaanse meisjes.
- Bij preventie betreft het jongeren die op basis van achterstandspositie of gedrag worden geïdentificeerd, en voor wie het oogmerk is (verdere) problemen te voorkomen (risicjongeren).
- Bij zorg betreft het jongeren die bekend zijn bij instanties zoals jeugdzorg, jeugdhulpverlening of justitie, en voor wie het oogmerk is bestaande problemen aan te pakken (probleemjongeren).

In brede zin zijn ook de (autochtone) bestuurders, trainers en andere kaderleden van sportorganisaties doelgroep van het beleid. Integratie is immers een tweezijdig proces.

Sport gezien vanuit de allochtone jeugd

Waarom is er anno 2006 nog steeds een achterstand in sportdeelname van de allochtone jeugd? Welke belemmeringen zijn er om lid te worden van een sportvereniging? Bij de totstandkoming van dit programma heeft de rijksoverheid deze vraag keer op keer gesteld

² SCP (AVO 2003)

aan experts, vertegenwoordigers van overheden, sportorganisaties, minderhedenorganisaties en niet te vergeten de (allochtone) jeugd zelf. Het antwoord op deze vraag is niet eenvoudig.

Om te beginnen zijn de sportmogelijkheden in Nederland niet goed bekend bij de ouders van de allochtone jeugd. De sportvereniging is een West-Europees fenomeen en bestaat niet in landen van herkomst, waar de sportfunctie direct gekoppeld is aan het onderwijs. In eerste instantie is er bij de doelgroep dan ook verbazing waarom er niet meer sportaanbod is op school. Verder is er geen onwil bij de doelgroep, maar onbekendheid en onbegrip over de organisatie van de sport, waaronder het zelfbestuur en het vrijwilligerswerk.

Een tweede bottle neck is dat allochtone ouders hun kinderen –en dan vooral hun dochters– geen toestemming geven om te gaan sporten in de vrije tijd: met name omdat de omgeving niet als (sociaal) ‘veilig’ wordt gewaarmerkt. Vaak is dat omdat er onvoldoende mogelijkheden zijn om jongens en meisjes van elkaar te scheiden, het toezicht hierop ontbreekt of omdat er mannelijk kader is. Een probleem kan bijvoorbeeld ook zijn de confrontatie met onrein voedsel of alcohol.

Ten slotte geeft de allochtone jeugd zelf aan zich niet altijd thuis te voelen in de vereniging. Ook wordt gewag gemaakt van discriminatie, zoals ledenstops of een strengere aanpak van allochtone jeugd ten opzichte van de autochtone jeugd, en van incidenten (botsingen, voorvallen met meisjes). Voor de oudere (allochtone) jeugd geldt: “je bent waar je vrienden zijn.” Dat zou bij de sportvereniging kunnen zijn - maar in praktijk is dat vaker in ander, dikwijls ongeorganiseerd verband.

5. Succesfactoren voor lokaal beleid

De praktijk wijst uit dat de betrokkenheid van de allochtone jeugd (en hun ouders) bij de sport niet vanzelf wordt gerealiseerd. Good practices leren dat er dikwijls een intensief traject moet worden bewandeld waarvoor maatwerk en specifieke expertise nodig is. Vaste elementen in de meeste projecten zijn toch wel dat er enerzijds wordt geïnvesteerd in de ondersteuning van verenigingen en anderzijds in het toeleiden van allochtone jeugd en het betrekken van de ouders.

Op basis van good practices en de gesprekken met mensen uit de praktijk kunnen de volgende succesfactoren voor lokaal beleid worden benoemd.

- Om de ‘match’ tussen allochtone jeugd en sportverenigingen te kunnen bereiken, is er dikwijls (tijdelijk) professionele inzet nodig. De professional (een ‘verbindingsofficier’) kan afkomstig zijn uit de sport, maar ook bijvoorbeeld uit het onderwijs, het welzijnswerk of een minderhedenorganisatie. Het helpt als gewerkt wordt met intermediairs of rolmodellen uit de doelgroep; daarom is het ook belangrijk allochtoon kader op te leiden. Ten behoeve van het preventief en curatief jeugdbeleid is persoonlijke begeleiding nodig voor de allochtone jeugd.
- De doorlooptijd van projecten moet voldoende zijn (2-5 jaar) om mogelijk te maken dat de vereniging daarna op eigen kracht verder kan.
- Zorg dat de uitwassen (discriminatie, incidenten) onmiddellijk worden aangepakt.
- Er is aandacht nodig voor financiële drempels, zowel bij de verenigingen als bij de allochtone jeugd (bijzondere bijstand, jeugdsportfonds). De mogelijkheden voor financiële ondersteuning zijn bij de doelgroep dikwijls niet genoeg bekend.
- Er moet stevig ingezet worden op de toeleiding van allochtone jeugd (en hun ouders) naar de sportverenigingen. Daarvoor zijn brugfuncties nodig vanuit school en wijk: informatievoorziening, kennismakingsprogramma’s, samenwerkingsverbanden en wellicht zelfs nieuwe sportvormen. Maak ruimte voor anders georganiseerde vormen van sport en zelforganisaties, en probeer deze vervolgens aan de georganiseerde

sport te binden: door accommodaties open te stellen, door 'satellieten' van bestaande verenigingen op te richten of school-, jeugd- of wijksportverenigingen.

- Om de drempels voor de sportdeelname van allochtone *meisjes* te beslechten, zal er veel aandacht moeten zijn voor een (sociaal) veilige omgeving; anders krijgen deze meisjes geen toestemming om te sporten. Soms zal sporten 'in eigen kring' (tijdelijk) mogelijk moeten worden gemaakt.
- Voor een goede 'match' is meer begrip nodig, over en weer. Om de drempels voor de sportdeelname van allochtone jeugd en hun ouders te beslechten, zullen verenigingen bereid moeten zijn het sportaanbod beter te laten aansluiten bij de beleving en herkenbaarheid van deze doelgroep. Belemmerende factoren voor de allochtone jeugd hebben dikwijls een heel 'plat' karakter: (mogelijk) fysiek contact; (gebrek aan) toezicht; (geen) gelegenheid om (apart) om te kleden en te douchen; kleding; voedsel en drank; aankleding en muziek in de kantine. Anderzijds verdienen de sportmogelijkheden in Nederland en de organisatie van de sport een goede introductie bij de allochtone jeugd én hun ouders. Deze introductie zou met name kunnen plaatsvinden via scholen (ouderavonden).
- Participatie van de doelgroep en de ouders in lokale projecten leidt tot een grotere kans op succes;
- Voor de kaderfuncties in de sport is (bij)scholing nodig op het gebied van interculturalisatie, diversiteit en de gestelde integratie- en opvoedingsdoelen.

6. Strategie

Om te komen tot een succesvolle uitvoering van het beleid worden een aantal keuzes gemaakt. De drie te bereiken doelstellingen staan centraal.

Voor het inlopen van de achterstand in sportdeelname van de allochtone jeugd betekent dit dat het beleid daar moet worden ingezet waar de achterstand het grootst is: in de verkleurde wijken in de grote steden, bij doelgroepen die nu relatief het minst deelnemen aan sport. De doorstroom van buurtsport- of schoolsportactiviteiten naar de georganiseerde sport wordt verbeterd. De kwaliteit en de toegankelijkheid van de sportverenigingen worden verhoogd. De wijze van sportaanbod wordt aangepast aan de behoefte van de allochtone jongeren.

Ten behoeve van de begeleiding van allochtone jeugd (preventief jeugdbeleid) moet de sportsector goed worden toegerust om de bedoelde jongeren op te vangen, op te voeden in sport, te behouden en zo mogelijk in kaderfuncties door te laten stromen.

Ten behoeve van de zorgtrajecten zijn sterke verenigingen en sportscholen nodig, die opgenomen worden in de ketenaanpak en ondersteund worden door deskundige professionals op het gebied van jeugdproblematiek.

De financiële middelen die beschikbaar zijn voor het programma Meedoen allochtone jeugd door sport worden vooral ingezet om op lokaal niveau de sportverenigingen en de sportscholen te versterken. Sportbonden en gemeenten worden gevraagd om samen de sportverenigingen en sportscholen te selecteren en te ondersteunen. Het programma *Meedoen allochtone jeugd door sport* is er voornamelijk op gericht om deze partners in hun aanpak te faciliteren en de onderlinge samenwerking tussen deze partners te versterken. De rijksoverheid wil partners dus geen aanpak voorschrijven, maar -binnen het kader van dit programma- een aanpak mogelijk maken waarmee optimaal tegemoet kan worden gekomen aan de lokale praktijk.

Gemeenten zullen in eerste instantie worden geselecteerd op het aandeel van de niet-westerse allochtone bevolking; sportbonden op hun potentie voor preventie- en zorgtrajecten en de aantrekkingskracht van de sport op de allochtone jeugd (jongens én meisjes).

7. Uitvoering

De rijksoverheid gaat actief op zoek naar sportbonden en gemeenten die de doelen van het programma *Meedoen allochtone jeugd door sport* in 2010 onderschrijven en een bijdrage willen leveren aan het realiseren daarvan. De rijksoverheid wil met deze partners (prestatie)afspraken maken, deze afspraken bestuurlijk vastleggen en de uitvoering van deze afspraken een impuls geven door middel van subsidiëring. Ten behoeve van de bestuurlijke afspraken zijn twee tekenmomenten voorzien: begin en halverwege 2006. Ten behoeve van de zorgtrajecten worden ook zorgaanbieders uit de jeugdzorg en jeugdhulpverlening betrokken.

Uitgangspunt voor de rijksoverheid is het budget niet teveel te versnipperen. Daarom zal in 2006 in principe worden gestart met de uitvoering in samenwerking met ca. 10 sportbonden, minstens 10 gemeenten en een beperkt aantal zorgaanbieders. Eind 2006 zal worden geëvalueerd of de aanpak werkt en of met de betrokken partners de beoogde resultaten kunnen worden behaald dan wel aanpassing of uitbreiding nodig is.

In overleg met de partners in het programma *Meedoen allochtone jeugd door sport* en in samenwerking met relevante organisaties ontwikkelt de rijksoverheid flankerend beleid. Daarbij valt te denken aan communicatie en publiciteit, kennisontwikkeling en –overdracht, onderzoek en monitoring en programmamanagement.

8. Financiering

Verdeling middelen programma Meedoen allochtone jeugd door sport

		2006	2007	2008	2009	2010	Totaal
Totaal beschikbaar		€ 11,50	€ 11,50	€ 14,00	€ 14,00	€ 14,00	€ 65,00
Investering in sport/lokaal	80%	€ 9,20	€ 9,20	€ 11,20	€ 11,20	€ 11,20	€ 52,00
Waarvan via sportbonden	70%	€ 8,05	€ 8,05	€ 9,80	€ 9,80	€ 9,80	€ 45,50
Waarvan via gemeenten	10%	€ 1,15	€ 1,15	€ 1,40	€ 1,40	€ 1,40	€ 6,50
Begeleiding via gemeenten	8%	€ 0,92	€ 0,92	€ 1,12	€ 1,12	€ 1,12	€ 5,20
Begeleiding via bonden	8%	€ 0,92	€ 0,92	€ 1,12	€ 1,12	€ 1,12	€ 5,20
Begeleiding door RO	4%	€ 0,46	€ 0,46	€ 0,56	€ 0,56	€ 0,56	€ 2,60
Geldstroom via bonden		€ 8,97	€ 8,97	€ 10,92	€ 10,92	€ 10,92	€ 50,70
Geldstroom via gemeenten		€ 2,07	€ 2,07	€ 2,52	€ 2,52	€ 2,52	€ 11,70
Geldstroom via RO		€ 0,46	€ 0,46	€ 0,56	€ 0,56	€ 0,56	€ 2,60
Totaal		€ 11,50	€ 11,50	€ 14,00	€ 14,00	€ 14,00	€ 65,00